

סיפורי בבואה למאורעות יוסף ואחיו בספר ירמיהו

ד"ר אביגיל ראק (שיעור מס' 108)

1. נבואת התאנים הטובות

סיפורי יוסף	ירמיהו כד
אשר האלוקים עושה הראה את פרעה (מ, א, כח)	הראני ה'
שבע פרות יפות מראה (מא, ב)	הדוד אחד תאנים טובות מאד
והנה שבע פרות אחרות עולות.. רעות מראה (מא, ג)	והדוד אחד תאנים רעות מאד
לא ראיתי כהנה בכל ארץ מצרים לרוע (מא, טי)	אשר לא תאכלנה מרוע
ושמתי עיני עליו (מד, כא)	ושמתי עיני עליהם לטובה

וקמו שבע שני רעב אחריהן ונשכח כל השובע (שם מא, ל)

והיה האוכל לפקדון לארץ לשבע שני הרעב אשר תהיינה בארץ מצרים (שם מא, לו)

מדרש תנחומא פרשת נח סימן ג

כתאנים הטובות האלה כן אכיר את גלות יהודה אשר שלחתי מן המקום הזה ארץ כשדים לטובה, וכתוב (דניאל ט) וישקד ה' על הרעה ויביאה עלינו כי צדיק ה' אלהינו, וכי משום דצדיק וישקד ה' על הרעה ויבא את הרעה, אלא צדקה עשה הקדוש ברוך הוא עם ישראל שהקדים והגלה את גלות יכניה לגלות צדקיה כדי שלא תשתכח מהן תורה שבע"פ וישבו בתורתן בבבל.

2. התנקשות בחיי ירמיהו

סיפורי יוסף ואחיו	ירמיהו י"ח, יח-כ
ויתנכלו אותו להמיתו (לז, יח)	לכו ונחשבה על ירמיהו מחשבות
לכו ונהרגוהו (שם לז, כ)	לכו ונכהו בלשון
ויסיפו עוד שנוא אותו על חלומותיו ועל דבריו (שם לז, ח)	ואל נקשיבה אל כל דבריו
למה שלמתם רעה תחת טובה? (שם מד, ד)	הישולם תחת טובה רעה?
הבור (בור כרה ויחפרוהו) (תהלים ז, טז)	כי כרו שוחה לנפשי

3. ירמיהו בבור

סיפורי יוסף	ירמיהו ל"ח
ולא יכלו דברו לשלום (בר' לז, יד)	איננו דורש לשלום העם
וישליכו אותו הבורה (שם, לז, כד)	וישליכו אותו אל הבור
והבור ריק אין בו מים (שם לז, כד)	ובבור אין מים
וישלחו את כתנת הפסים (שם, שם, לב)	וישלחו את ירמיהו בחבלים
וישמע ראובן ויצלהו מידם (בר' לז, כא)	וישמע עבד מלך הכושי...
לא נכנו נפש השליכו אותו אל הבור (בר' לז, כא)	וימת תחתיו מפני הרעב כי אין עוד לחם בעיר
וימשכו ויעלו את יוסף מן הבור	וימשכו את ירמיהו בחבלים ויעלו אותו מן הבור

רמב"ן בראשית פרק לז, טו

ימצאהו איש והנה תעה בשדה - יאמר כי הוא תועה מן הדרך ולא היה יודע אנה ילך, ונכנס בשדה כי במקום המרעה היה מבקש אותם. ויארץ הכתוב בזה, להגיד כי סיבות רבות באו אליו שהיה ראוי לחזור לו, אבל הכל סבל לכבוד אביו.

4. רחל מבכה על בניה

יְרֵמְיָהוּ ל"א	סיפורי יוסף ואחיו
רחל מבכה על בניה	ויבך אותה אביו (בר' לז, לה)
מאנה להנחם	וימאן להתנחם (בר' לז, לה)
על בניה כי איננו	יוסף איננו בנימין איננו (בר' מב, לד)
רחם ארחמנו	יתן לכם רחמים לפני האיש (בר' מג, יג)
מנעי קולך מבכי	ויתן את קולו בבכי (בר' מה, ב)
הבן יקיר לי אפרים..	הפרני אלוקים (בר' מא, נב)
זכור אזכרנו עוד	ויזכור יוסף את החלומות (בר' מב, ט)

5. ירמיהו ונבוזראדן

יְרֵמְיָהוּ ל"ט-מ'	סיפורי יוסף ואחיו
השאיר נבוזראדן רב טבחים	שר הטבחים
ויתן להם כרמים ויגבים	ויתן להם אחוזה בארץ מצרים (בר' מז, יא)
ואשים את עיני עליך	ושמתי עיני עליו (מד, כא)
ויתן לו שר הטבחים ארוחה	ויתן להם צדה לדרך (בר' מה, כא)
ומשאת	וישא משאות מאת פניו (בר' מג, לג)

6. רצח גדליה

יְרֵמְיָהוּ מ"מ"א	סיפורי יוסף
אל תיראו מעבוד הכשדים	אל תירא מרדה מצרים (בר' מו, ג)
שבו בארץ ועבדו את מלך בבל וייטב לכם	ואתנה לכם את טוב ארץ מצרים (בר' מה, יח)
ישמעאל בן נתניה	והנה ארחת ישמעאליים (בר' לז, כה)
למה יככה נפש	לא נכנו נפש (בר' לז, כא)
ועשרה אנשים איתו	וירדו אחי יוסף עשרה (בר' מב, ג)
ויאכלו שם לחם	וישבו לאכול לחם (בר' לז, כה)
משכם	ויבוא שכמה (בר' לז, יד)
וישחטם ישמעאל אל תוך הבור	וישליכו אותו הבורה (שם, לז, כד)
אל תמיתנו כי יש לנו מטמונים	מה בצע כי נהרוג את אחינו (בר' לז, כו)
התפלל בעד כל השארית	לשום לכם שארית בארץ (בר' מה, ז)
ויבואו ארץ מצרים	ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה (בר' מו, ח)

7. שחרור יהויכין

יְרֵמְיָהוּ נ"ב	סיפורי יוסף
נשא אויל מרדך מלך בבל את ראש יהויכין	יום הולדת את פרעהווישא את ראש (בר' מ, כ)
ויוצא אותו מבית הכלוא	ויריצוהו מן הבור (בר' מא, יד)
וידבר איתו טובות	וינחם אותם וידבר אל לבם (בר' נ, כא)
ויתן את כסאו ממעל לכסא המלכים	רק הכסא אגדל ממך (בר' מא, מ)
ושנה את בגדי כלאו	ויחלף שמלותיו (בר' מא, יד)

ויקרא פרק כו

וְאֵף גַּם זֹאת בְּהִיּוֹתֶם בְּאֶרֶץ אֲבִיבֵיהֶם לֹא מְאַסְתִּים וְלֹא גְעַלְתִּים לְכַלְתֶּם לְהַפֵּר בְּרִיתִי אִתְּם כִּי אֲנִי יְקֹנֶךָ אֱלֹקֵיהֶם:

איכה ה'

הַשִּׁיבֵנו ה' אֵלֶיךָ וְנִשׁוּבָה חֲדָשׁ יִמִּינוּ כַּקֶּדֶם כִּי אִם מֵאֵס מֵאֲסַתְנוּ קִצְפַת עֲלִינוּ עַד מֵאֵד

8. הלומת געגועים – זלדה

האיִרָה תִּקְנֶה	הַלּוּמַת גַּעְגּוּעִים
שֶׁהִיא לְמַעַלָּה מִכַּחוּ	לְקִרְבַּת-נַפֶּשׁ בְּלִי פְּנִיּוֹת
שֶׁל אָדָם.	סִפְרָתִי לְרוּחַ
וְאִמְרָתִי:	שִׁזְרַק קֶר עַל פְּנֵי וּבְרַח
אִיזוֹ גְּדֻלוֹת לְשִׁיר פְּלֶאֶף יָהּ	כִּמָּה עֲדִינּוֹת כִּמָּה חֲסוֹת
כִּמוֹ שִׁשְׁרוֹ חַיֵּי הַחֹלִם	כִּמָּה עֲצָה יֵשׁ בְּמַלְאָה אֶת.
וְהִדְלַקְתִּי גַר שֶׁל תּוֹדָה	וְכַמָּה קִנְאָה! לַחֵשׁ
שִׁיּוֹסֵף יֵצֵא יָפָה כְּשֶׁחָר	יוֹסֵף הַצַּדִּיק
מִבְּזִיּוֹן הַבּוֹר –	שֶׁאֶחָיו זָרְקוּהוּ לַבּוֹר.
שֶׁשָּׁכְלוּ הַנְּבִיעַת מַעֲלָבוֹן	נְדַהַמְתִּי מִיָּפוֹ.
הַסְּפִים לְהִיּוֹת שׁוֹב חֶכֶם	אֶף לֹא בְּלַח הַיָּפִי
שָׁב לְהַבִּין הָאוֹתוֹת –	הַקִּיָּצָה בְּנַפְשִׁי הַנִּקְדָּה
שֶׁשָּׁנְאַתֶּם	הַפְּנִימִית.
לֹא הִשְׁכִּיחָה מִמֶּנּוּ	זְכַרְתִּי חֲכָמְתוֹ –
אֶת שִׁפְתַּי הַמְּזֻלוֹת –	אֶף לֹא בְּלַח הַבִּינָה

9. ספר ירמיהו – היום שאחרי

"יצא ירמיהו מירושלים ללכת לארץ בנימין. כשהגיע לשער בנימין ההרוס, עמד ירמיהו לרגע מלכת. כאן נתפס לפני שנה והוטל לבית האסורים. אז עוד היתה ירושלים בנויה, ועכשיו – תלי חרבות. כל דבריו נתקיימו, כתומם באו. הוא עשה את שלו, והזהיר והתרה. אך כלום יכול הוא להצדיק את עצמו בזה? כלום אין הוא אשם בזה שלא הצליח? התחיל צווח ואומר: "באיזו דרך הלכו בני עמי? באיזו דרך הלכו האבודים? ואני אלך ואובד עמהם". פתאום ראה ירמיהו חבורה של שבויים הולכת. לא הירבה הנביא לחשוב והחליק את העם. הפעם הצליח, מה שלא הצליח אשתקד "להחליק בתוך העם".

זמן רב הלך ירמיהו בין הגולים בראש מורד ובעיניים מושפלות שלא יכירוהו. כשהרים במקרה את ראשו, והנה על ידו יראייה בן שלמיה בן חנניה, אותו בעל פקידות שתפסו והאשימו שהוא נופל אל הכשדים. עינים בעינים נפגשו. מיהר ירמיהו והוריד ראשו. סלח לי, דובבו חרש שפתי יראייה, טעיתי בך, לא אל הכשדים אתה נופל, אלא אל הגולים, סלח לי. ענה ירמיהו ואמר: "עד שלא גלינו היינו עשויים עדרים, עדרים: תקיפים וחלשים, עולבים ונעלבים, תופסים ונתפסים, מכים ומוכים. וכיוון שגלינו הרי אנו עם אחד, כת אחת, עדר אחד. "כי נשבה עדר ה". מחול לך!

(א.א. הלוי, נביאים אחרונים לבית הספר, ירמיהו. עמ' 159-158).